

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

Rabbonayeva Dildora
Tolipovna

*Samarqand viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy
markazi katta o'qituvchisi
Elektron pochta: drabbanayeva@mail.ru, tel: (99893) 993-70-83*

BOSHLANG'ICH TA'LIM FANI TINGLOVCHILARINING KOMPETENTLIK DARAJASINI RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya: Ushbu maqolada malaka oshirish kurslarida tinglovchilarning kompetentlik darajasini rivojlantirish masalalari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'z: Tinglovchi, ta'lim, kompetentlik, konferensiya, pedagog.

Ta'lim jarayonida o'qituvchi o'zining tutgan o'rnidan oqilona va odilona foydalanib, o'quvchilarda uyushqoqlik, mehnatsevarlik, o'zaro hurmat kabi axloqiy fazilatlarni, o'qishga ongli munosabat, o'z faoliyatini maqsadli yo'lga qo'yish kabi aqliy sifatlarni, shu bilan birga, o'z diqqatini boshqarish, xulqini idora etish, o'zini tuta bilish, qiyinchiliklarni yengish kabi irodaviy fazilatlarni shakllantirishi lozim.

Davlatimiz tomonidan pedagoglar malakasini oshirishga katta e'tibor qaratilib, oliy toifali mutaxassislar safini kengaytirishga bo'lgan talab ortib bormoqda. Bugungi kunda o'qituvchining o'z malakasini oshirib borishi, zamonaviy texnologiyalar bilan qurollanishi eng dolzarb muammolardan biridir. Zamonaviy maktab o'qituvchisining xislatlari uning ijodiy faoliyatida shakllanib, asosan amaliy ishlarda, pedagogik tajribalarni egallash jarayonida o'sib, rivojlana boradi.

Jamiyatimizda o'qituvchining mustaqil ravishda bilimlarni egallab, o'z malakasini oshirib borishi – bir tomondan o'qituvchilar faoliyatini borgan sari naqadar muvaffaqiyatli takomillashib borayotganligini ko'rsatsa, ikkinchi tomondan muhim vazifa ekanligidan dalolat beradi, chunki bu kechiktirib bo'lmaz jarayon shaxsni intellektual qashshoqlikdan qutqarib qoladi.

Pedagoglik kasbi ma'lumki, har kimning ham qo'lidan kelavermaydi. Pedagogik faoliyatda yutuqlarga faqat shu kasbga qiziqqan, shu faoliyat bilan shug'ullanishga moyil, kasbiy kompetentlikka ega bo'lgan pedagoglarga erisha oladi. Biz quyida

pedagogning kompetentlik darajasi va bu darajani malaka oshirish kurslarida qay darajada rivojlantirib borish lozimligi haqida fikr yuritamiz.

Kompetentlik (lot. *competens*) – faoliyat talablariga mos kelish, yaroqlilik, layoqatlilik demakdir. Mutaxassisning kasbiy kompetentligi – uning kasbiy tayyorgarligi va kasbiy yetukligini baholovchi mezon hisoblanadi.

Kasbiy kompetentlik tushunchasiga nisbatan ilmiy doirada turli munosabatlar ilgari suriladi. U mehnat subyektiga nisbatan aniq faoliyat talablari yoki aynan, subyektning aniq faoliyatini o‘ziga xos jihatlariga nisbatan munosabatini tavsiflovchi xususiyat sifatida qo‘llaniladi. Masalan, tadqiqotchi olim E.F. Zeer kasbiy kompetentlikning funksional taraqqiyotini tadqiq qilish, kasbiy kamolotga erishish chog‘ida kompetentlikning turli ko‘rinishlari integratsiyalashib borishini va ularning kasbiy muhim shaxs sifatleri bilan aloqasi kuchayib borishini ko‘rsatdi. Yuqorida qayd etilgan fikrlarni tahlili pedagogning kasbiy kompetentligini shaxsiy, ijtimoiy, kreativ, metodik kompetentlik kabi qator o‘ziga xos xususiyatlar majmuasi sifatida to‘liq izohlanishiga imkon beradi.

Shaxsiy kompetentlik – shaxsning ijtimoiy dunyoqarashi, ilmiy va intellektual salohiyati, kreativligi, shaxslararo muloqot – munosabatlariga faol kirisha olishi, muammolarni hal etishga turlicha yondashuvi, kasbiy faoliyat talablariga muvofiq shaxsiy va kasbiy sifatlarining shakllanganlik darajasi, faol hayotiy va fuqarolik pozitsiyasining qaror topganligi kabi mezonlar bilan belgilanadi.

Metodik kompetentlik – o‘quv-tarbiya va boshqaruv jarayonlarini samarali tashkil etishning shakl, metod va vositalarini bilish, o‘zlashtirish, amalda qo‘llash, kasbiy faoliyat natijalarini kvalimetrik tahlil eta olish, ilg‘or pedagogik va xalqaro tajribalarni o‘rganish, o‘quv-tarbiya jarayonini loyihalashtirish, muvaffaqiyatli amalga oshirish ko‘nikmalari bilan tavsiflanadi.

Kreativ kompetentlik (inglizcha “create” – yaratuvchanlik, ijodkorlik) – yangilik yaratish, ijodkorlik, tashkilotchilik kabi ko‘nikmalarga ega bo‘lishdir. Kreativ kompetentlik faqat yangi g‘oyalarni yaratish uchungina emas, balki shaxsning hayot tarzi yoki ichki dunyosining rivojlanishida muhim o‘rin tutadi.

Bugungi kunda viloyat va shahar malaka oshirish milliy markazlarida tinglovchilarning kompetentlik darajasini oshirishga alohida e‘tibor berilmoqda. Samarqand viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o‘rgatish milliy markazida tinglovchilarning kompetentlik darajasini nomayon qilish va uni rivojlantirish uchun metodik ko‘rik-tanlovlar, seminar va konferensiyalar tashkil qilingan bo‘lib, tinglovchilar bu tanlovlarga faol ishtirok etib, o‘z mahoratlarini ko‘rsatishib, ilmiy salohiyatlarini sinab ko‘rishmoqda.

Markazda ilg‘or tajribalarni o‘rganish, ommalashtirish va ularni targ‘ib qilish, tinglovchilarning shaxsiy, metodik va kreativ kompetentligini oshirish maqsadida,

seminar va mahorat darslarini tizimli ravishda “Muammoga asoslangan o‘qitish” yondashuvida tashkil qilinmoqda. Ushbu yangi loyiha Kattaqo‘rg‘on tumanida tashkil etilgan bo‘lib, bir oyda 2 marta o‘tkazilmoqda. Muammoga asoslangan o‘qitishdan maqsad umumiy o‘rta ta‘lim maktabi boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarida muammoga asoslangan o‘qitishning 8 elementini uzviylikda shakllantirish hamda shu asosda kasbiy kompetentligi va mahoratini uzluksiz rivojlanishini ta‘minlashdir.

Xalqaro tadqiqotlar dasturi doirasida markazda va viloyat umumta'lim maktablarida o'quv-uslubiy seminarlar, mahorat darslari va qisqa muddatli kurslar, "Zakovat" intellektual o'yinlari, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar tashkil etilmoqda.

Tinglovchilarni ilmiy faoliyatga yo'naltirish maqsadida joriy yilning mart-aprel oyidan boshlab an'anaviy konferensiya tashkil etildi. Konferensiya ishi quyidagi sho'balarda ish olib bormoqda:

1. Xalqaro baholash dasturlarining milliy ta'lim tizimidagi o'rni va ahamiyati.
2. Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni xalqaro baholash dasturlari (PIRLS, TIMSS, EGMA, EGRA) ga tayyorlash.
3. Maktabgacha va maktab ta'limida STEAM yondashuvi orqali ta'lim samaradorligini oshirish.
4. O'quv dasturi va darsliklarining xalqaro tadqiqotlarga moslashtirganlik darajasi.
5. Boshlang'ich ta'lim yangi avlod darsliklari bilan ishlashdagi muammolar
6. Fanlarni o'qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar.
7. Boshlang'ich ta'limdagi mavjud muammolar va ularning yechimlari.
8. Yoshlar ma'naviyatini rivojlantirishda kitob va mutolaaning ahamiyati.
9. O'quvchilar bilimni baholashning zamonaviy usul va shakllari.
10. Maktabgacha va boshlang'ich ta'limdagi integratsiyani ta'minlashdagi dolzarb muammolar.

Yuqorida qayd etilgan konferensiya va seminarlar, tadbirlar albatta tinglovchilarning kompetentlik darajalarini rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Mazkur jarayonlarda pedagog shaxsining kasbiy faoliyat sohasiga yo'nalganligi, shaxsiy imkoniyatlari, kasbiy bilim, malaka, ko'nikmalari, kasbiy sifatlar va mehnat tajribasi o'rtasidagi uyg'unlik va innovatsion jarayonlarning faoliyat sohasiga nisbatan integratsiyalashuvini ta'minlanishi innovatsion kompetentlikni rivojlantirishdagi yetakchi omillar sifatida baholanmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017- yil 6 -apreldagi "Umumiy o'rta ta'lim va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida" 187-son qarori.
2. Avliyoqulov N.X., Musaeva N. Pedagogik texnologiyalar. Toshkent-2008-yil
3. G'afforova T. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – "Tafakkur" nashriyoti, Toshkent-2015